

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
іноземних мов та міжкультурної комунікації
Протокол № 4 від 17.11.2023 р.

ПОГОДЖЕНО
Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ФАХОВА ІНОЗЕМНА МОВА
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань **Всі**
Спеціальність **Всі**
Освітній рівень **перший (бакалаврський)**
Освітня програма **Всі**

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Розробники:
к. філ. н., доцент
к. філ. н., доцент

Лариса САВИЦЬКА
Калерія КОВАЛЬОВА

Завідувач кафедри
іноземних мов
та міжкультурної комунікації

Лариса САВИЦЬКА

Харків
2024

ВСТУП

Дисципліна «Фахова іноземна мова» спрямована на ознайомлення іноземних здобувачів з основами мови наукового стилю: лексичними та граматичними. Вивчення дисципліни сприяє засвоєнню фахової термінологічної лексики та знань граматичних конструкцій наукового стилю. Дисципліна спрямована на удосконалення навичок читання та розуміння фахових текстів наукового стилю, а також мовленнєвих особливостей наукового стилю, поповнення словника фахової термінологічної лексики, формування навичок конспектування, укладання вторинних наукових текстів.

Вивчення дисципліни знайомить здобувачів з технологіями реферування та анотування, написання есе та створення презентацій і мовленнєвого супроводу до них, забезпечує знання мовленнєвої комунікації в навчально-науковій сфері.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування необхідної комунікативної спроможності в сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах; формування навичок практичного володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами; підвищення загального освітнього рівня здобувачів.

Об'єктом вивчення дисципліни є професійний контекст формування комунікативної компетентності іноземних здобувачів української мови, яка формується на основі інтегрування чотирьох основоположних вмінь (читання, мовлення, аудіювання, письма, лінгвальної медіації).

Предмет дисципліни – комунікація, яка оптимізується у реально-часових мовленнєвих практиках з мови, у різних професійних (ділових) ситуаціях, що здійснюється задля формування цілісного й персоналізованого образу світу, розвитку творчої активності і автономності здобувача та усвідомлення міжкультурних особливостей представників різних лінгвокультурних спільнот.

Основні завдання дисципліни:

- сформувати професійні комунікативні компетентності;
- ефективно використовувати мову у спілкуванні;
- використовувати мовні навички, необхідні для розуміння тем, проводити дискусії та висловлювати свою думку;
- бути здатним застосовувати набуті знання та вміння на робочому місці та реальному житті.

Основні напрями вивчення – комунікативна особистість, професійна комунікація у діловому контексті, міжкультурне професійне спілкування.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
Спілкуватися в усній та письмовій формі державною (іноземною) мовою	Здатність спілкуватися державною (іноземною) як усно, так і письмово Здатність використовувати систему засвоєних знань (правил) щодо функціонування мови фахового спілкування в мовленнєвій і розумовій діяльності Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями
Ставити й вирішувати завдання професійної сфери державною мовою (іноземною) відповідно до сучасних вимог	Здатність обирати цільові стратегії поведінки, способи взаємодії з оточенням, окремими людьми; виконувати різні соціальні ролі в колективі; презентувати себе, укладати документи, вести дискусію, використовуючи вмотивовані комунікативні засоби Здатність використовувати державну мову для досягнення певних функціональних цілей залежно від особливостей соціальної й професійної взаємодії: від ситуації, статусу співрозмовників й адресата мови й інших факторів, що стосуються прагматики ділового спілкування
Застосовувати набуті знання в практичній діяльності	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел Здатність вести фахову дискусію українською мовою Здатність формувати та реалізовувати ефективні зовнішні та внутрішні комунікації на підприємствах Здатність працювати в команді Здатність цінувати та поважати різноманітності та мультикультурності

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Модулі першого року навчання

Змістовий модуль 1. Науковий стиль та його функціонально-стилістичні особливості

Тема 1. Науковий стиль як форма реалізації мовленнєвої компетенції. Мовленнєві особливості наукових текстів

1.1. Загальна характеристика наукового стилю. Сфера використання, основне призначення та найважливіші ознаки: абстрактність, логічність, об'єктивність. Підстили наукового стилю: науковий, науково-навчальний, науково-популярний.

1.2. Мовностильові ознаки наукового стилю. Лексичні особливості наукових текстів: терміни, повтори в науковому тексті, авторське «ми». Структура терміну. Довідникова література. Словникова стаття.

1.3. Граматичні особливості наукових текстів: морфологічні та синтаксичні особливості наукового стилю мови. Види та правила цитування.

Тема 2. Морфологічні особливості сучасного наукового стилю мови

2.1. Переважне та обмежене використання деяких частин мови у науковому стилі.

2.2. Дієслівні іменники у науковому стилі. Утворення іменників від дієслів. Утворення прикметників від іменників.

2.3. Переважне використання називного та родового відмінків у науковому стилі.

Змістовий модуль 2. Синтаксичні особливості сучасного наукового стилю мови

Тема 3. Синтаксичні особливості сучасного наукового стилю мови

3.1. Види словосполучень.

3.2. Переважне використання іменникових словосполучень (керування) як ознака наукового стилю.

3.3. «Генетивні» ланцюжки.

Тема 4. Речення та його ознаки. Моделі простих речень, які притаманні науковому стилю

4.1. Моделі простих речень, які використовуються у науковому стилі для визначення поняття.

4.2. Моделі простих речень, які використовуються у науковому стилі для опису особливостей предметів та явищ.

4.3. Моделі простих речень, які використовуються у науковому стилі для розподілу на групи.

Змістовий модуль 3. Текст як вища комунікативна одиниця мови. Конструкції складнопідрядних речень у текстах наукового стилю

Тема 5. Структура та аналіз тексту

5.1. Поняття про текст та його структуру. Основні ознаки тексту.

5.2. Поняття про абзац та його структуру. Дедуктивний спосіб викладу думки у абзаці та тексті.

5.3. Логічний аналіз тексту. Складання інтелект-карти тексту.

Тема 6. Види складних речень

6.1. Поняття про складні речення. Співвідношення простого та складного речення.

6.2. Переважне використання складнопідрядних речень з підрядними з'ясувальними. Особові та безособові конструкції.

6.3. Складнопідрядні речення з підрядними означальними та з підрядними обставинними.

Змістовий модуль 4. Текст як вища комунікативна одиниця мови

Тема 7. Науковий текст, його назва та зміст

7.1. Роль назви в науковому тексті. Типи текстових заголовків. Частини мови та граматичні моделі, які використовуються у заголовках. Трансформація заголовків різних типів.

7.2. Поняття про зміст наукового тексту. Поняття про тему та мікротему тексту. Поняття про головну та додаткову інформацію у тексті. Вилучення головної інформації.

7.3. Визначення теми та мікротеми у науковому тексті.

Тема 8. Типи текстів та їх структура. Трансформація тексту

8.1. Типи текстів та їх структура. Опис та роздум як основні типи текстів у науковому стилі. Визначення поняття «прогресія». Прогресія тексту. Засоби розвитку інформації в тексті.

8.2. Визначення поняття «компресія». Компресія речення. Використання різноманітних засобів компресії речення.

8.3. Компресія тексту. Види додаткової інформації. Вилучення та включення додаткової інформації до тексту.

Модулі другого року навчання

Змістовий модуль 1. Жанри вторинних текстів (план, тези, конспект)

Тема 1. Види компресії текстів

1.1. Поняття про первинний та вторинний текст. Види вторинних текстів.

1.2. Визначення поняття «план» (план міста, план виробництва, план поїздки, план доповіді; передній план, крупний план, теоретичний план). Види планів тексту.

1.3. План як засіб компресії тексту. Складання різних видів планів тексту. Алгоритм складання називного плану. Трансформація питального плану в називний.

Тема 2. Тези як жанр наукового стилю. Конспект як вторинний текст

2.1. Визначення поняття «тези», «тезування». Види тез (власні тези, вторинні тези). Форма запису тез. Тезовий план. Складання тезового плану.

2.2. Визначення поняття «конспект». Різноманітні форми конспектів. Види конспектів (плановий, текстуальний, вільний, тематичний).

2.3. Загальні принципи складання конспекту друкованого джерела. Використання системи скорочень слів і речень, використання різноманітного шрифту, кольору та умовних знаків. Складання конспекту усного джерела (лекції за фахом). Складання конспекту письмового джерела (розділ підручника за фахом).

Змістовий модуль 2. Вторинні тексти наукового стилю

Тема 3. Анотація як жанр наукового стилю. Бібліографічний опис джерела як складова анотації

3.1. Визначення поняття «анотація» та «анотування». Мета і функції анотації. Види та об'єм анотації. Структура та зміст анотації на книгу, на дипломну роботу.

3.2. Лексичні особливості анотації. Використання абстрактної, загальнонаукової лексики, аббревіатури. Мовні засоби оформлення анотації та бібліографічного реферату. Кліше для вступу, основної частини, висновку.

3.3. Бібліографічний апарат як основа комунікації в сфері науки. Структура бібліографічного опису книги з одним та декількома авторами, статті та електронного ресурсу. Пунктуація в бібліографічному описі.

Тема 4. Анотування першоджерел

4.1. Ознайомлювальне читання аутентичних наукових текстів. Виявлення головної та другорядної інформації у першоджерелі. Складання анотації статті.

4.2. Зв'язок між анотацією та бібліографічним рефератом. Порівняння структури анотації та бібліографічного реферату.

Змістовий модуль 3. Реферат як вторинний текст наукового стилю

Тема 5. Реферат як жанр наукового стилю

5.1. Визначення поняття «реферат» і «реферування». Особливості та функції рефератів. Види та об'єм рефератів. Структура рефератів. Поняття про плагіат. Бібліографічний реферат, його види та структура.

5.2. Навчальний реферат, його структура. Місце бібліографічного реферату в структурі навчального реферату.

Тема 6. Реферативні кліше різноманітних конструкцій

6.1. Реферативні кліше для називного плану. Використання форми місцевого відмінку для даного виду кліше. Правила компресійної трансформації речення.

6.2. Реферативні кліше для тезового плану. Вживання складнопідрядних речень з підрядними з'ясувальними в конструкціях реферативних кліше даного виду.

6.3. Конструкції реферативного кліше з безособовою формою дієслова. Вживання варіативних форм кліше для різних частин реферату.

6.4. Підготовча робота до написання реферату: компресія тексту до рівня плану, компресія речення. Різні способи компресії речення. Написання бібліографічного реферату статті наукового стилю.

Змістовий модуль 4. Оригінальні тексти наукового стилю

Тема 7. Есе як суміжний жанр

7.1. Поняття про есе. Жанрові особливості. Особливості змісту та композиції. Тема та проблема.

7.2. Взаємозв'язок теми та проблеми есе. Аналіз структури та змісту текстів есе з економіки.

7.3. Взаємозв'язок структури та змісту есе. Визначення структурних елементів. Складання авторських есе на теми з економіки.

Тема 8. Науково-навчальний підстиль. Презентація як візуальний супровід монологічної мови

8.1 Поняття про науково-навчальний підстиль. Особливості науково-навчального підстилю.

8.2 Діалогічність як особливість мови науково-навчального підстилю. Навчально-науковий текст як основа для діалогу та полілогу.

8.3. Визначення поняття «презентація». Правила створення презентацій для усного виступу. Написання тексту виступу для презентації. Основні вимоги до культури усного виступу. Створення презентації та виступу до неї.

Перелік практичних занять / завдань за навчальною дисципліною «Фахова іноземна мова» наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних занять / завдань

Назва теми	Зміст
1	2
Перший рік навчання	
Тема 1. Завдання 1	Структура терміну. Довідникова література. Словникова стаття. Види та правила цитування.
Тема 2. Завдання 2	Утворення іменників від дієслів. Утворення прикметників від іменників.
Тема 3. Завдання 3	Генетивні ланцюжки.
Тема 4. Завдання 4	Моделі простих речень, які притаманні науковому стилю.
Тема 5. Завдання 5	Складання інтелект-карти тексту.
Тема 6. Завдання 6	Складнопідрядні речення з підрядними означальними та з підрядними обставинними.
Тема 7. Завдання 7	Трансформація заголовків різних типів. Вилучення головної інформації.
Тема 8. Завдання 8	Опис та роздум як основні типи текстів у науковому стилі. Вилучення та включення додаткової інформації до тексту.
Другий рік навчання	
Тема 1. Завдання 1	Складання різних видів планів тексту. Алгоритм складання називного плану. Трансформація питального плану в називний.
Тема 2. Завдання 2	Складання тезового плану. Складання конспекту письмового джерела (розділ підручника за фахом).
Тема 3. Завдання 3	Структура та зміст анотації на книгу, на дипломну роботу.
Тема 4. Завдання 4	Складання анотації статті. Порівняння структури анотації та бібліографічного реферату.
Тема 5. Завдання 5	Місце бібліографічного реферату в структурі навчального реферату.
Тема 6. Завдання 6	Написання бібліографічного реферату статті наукового стилю.
Тема 7. Завдання 7	Складання авторських есе на теми з економіки.
Тема 8. Завдання 8	Написання тексту виступу для презентації. Основні вимоги до культури усного виступу. Створення презентації та виступу до неї.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною «Фахова іноземна мова» наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1-4	Опрацювання навчального матеріалу, поглиблене опрацювання окремих лексичних одиниць. Виконання завдань. Підготовка презентації. Підготовка до ПКР.
Тема 5-8	Опрацювання навчального матеріалу, поглиблене опрацювання окремих лексичних одиниць. Виконання завдань. Підготовка презентації. Підготовка до ПКР.

Кількість годин практичних занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни «Фахова іноземна мова».

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни за комунікативними методами викладання іноземної мови для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів передбачене застосування технології змішаного навчання (blended learning), активних та інтерактивних навчальних технологій, серед яких: практичні заняття проблемного характеру, робота в малих групах, мозкові атаки, кейс-метод, презентації (Теми 5-8), ознайомлювальні (початкові) ігри (Теми 1-4), дебати, диспути, дискусії, проекти (Теми 5-8).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням балів, отриманих під час поточного контролю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: індивідуальні навчально-дослідні завдання (80 балів), презентації (10 балів), письмові контрольні роботи (10 балів).

Семестровий контроль: **залік**.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни «Фахова іноземна мова».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Кримець О. М. Фахова українська мова : Навчальний посібник. – К. : Центр учбової літератури, 2022. – 272 с.
2. Черемська О. С. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навч.-практ. посіб. для іноземних студентів усіх напрямів підготовки / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко, Н. М. Карікова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 172 с. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/14617>

Додаткова

3. Савицька Л. В. Вплив перекладу на міжкультурну комунікацію: аспекти філології та лінгвістики / Л. В. Савицька, К. Л. Ковальова, І. В. Безугла. – Вісник науки та освіти. – 2023. – № 8 (14). – С. 279–292. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30359>
4. Тексти та завдання з наукового стилю мови з навчальної дисципліни "Українська мова (за професійним спрямуванням)" для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / уклад. О. С. Черемська, І. М. Шелепкова. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 56 с. (Укр. мов.) – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/11920>
5. Авраменко О. Українська мова та література : довідник. Завдання в тестовій формі / О. Авраменко, М. Блажко. – Київ : Грамота, 2020. – Ч. 1. – 496с.
6. Українська мова: граматика в таблицях (для іноземних студентів) : навч. посібник / Є. І. Світлична, Н. О. Лисенко, А. О. Тимченко, А. А. Берестова, Л. І. Пац. – Харків, 2020. – 50 с.
7. Українська мова [Електронний ресурс] : навчальний посібник. У 2 ч. Ч. 1 / уклад. В. А. Будянська, Г. А. Мариківська. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. – 189 с. – Режим доступу : <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27818>
8. Українська мова науки, аналітичної сфери та управління : навчальний посібник / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 240 с. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13019>

Інформаційні ресурси

10. Сайт ПНС ХНЕУ імені С. Кузнеця. Методичне забезпечення з навчальної дисципліни : Фахова іноземна мова (II курс, спец. М-Майнор, укр. мова) [Електронний ресурс] / Калерія КОВАЛЬОВА. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=9662>

11. Національна платформа з вивчення української мови Міністерства культури та інформаційної політики України. – Режим доступу : <https://speakukraine.net/>

12. Ukrainian Lessons. Надихаючі ресурси для вивчення української. – Режим доступу : <https://www.ukrainianlessons.com/>